

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ГОРБАЧ-КУДРЯ ІВАННА АНАТОЛІЇВНА**

УДК 342.951:343.541

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ  
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ  
НАСИЛЬСТВУ**

**12.00.07** – адміністративне право і процес;  
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата  
юридичних наук**

**Київ – 2021**

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ

**Науковий керівник** кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник  
**Гусєва Катерина Анатоліївна**,  
Національна академія внутрішніх справ,  
доцент кафедри поліцейського права

**Офіційні опоненти:**

доктор юридичних наук, професор,  
заслужений діяч науки і техніки України

**Кузьменко Оксана Володимирівна**,  
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,  
заступник директора Юридичного інституту

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

**Плугатар Тетяна Анатоліївна**,  
Державний науково-дослідний інститут МВС України,  
учений секретар секретаріату Вченої ради

Захист відбудеться 06 травня 2021 р. о 10.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 05 квітня 2021 р.

**Учений секретар**  
**спеціалізованої вченої ради**

**С. Г. Братель**

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** Протидія домашньому насильству є частиною внутрішньої та зовнішньої політики держави, для якої права людини – це одна з найвищих цінностей. Соціальна політика України спрямована на формування нульової толерантності суспільства до домашнього насильства, тому кожне звернення за фактом його вчинення є не просто статистика, – це життя окремої людини, проблема та біль цілої родини. Мета держави – посилити реакцію на цей виклик. Реакція має бути абсолютно конкретною і починатися на рівні центральної та місцевої влади й закінчуватися в кожній сім'ї<sup>1</sup>.

За офіційними даними, протягом 2020 року до поліції надійшло 209 тис. заяв про вчинення домашнього насильства, в середньому по 570 повідомлень щодоби. Порівняно із 2019 роком, кількість таких заяв у 2020 році збільшилася на 47 %. Щодня уповноважені підрозділи Національної поліції України складали 363 протоколи про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачене ст.173<sup>2</sup> Кодексу України про адміністративні правопорушення<sup>2</sup>.

За офіційними даними, у 2019 році кількість справ про адміністративні правопорушення стосовно вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування, що розглядалися у районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судах, становила 112964 щодо 83746 осіб, у 2020 році розглянуто 130670 справ про адміністративні правопорушення щодо 104646 осіб (зростання становить 17 %). Негативна динаміка присутня і в показниках розгляду судами цивільних справ окремого провадження щодо видачі і продовження обмежувального припису стосовно кривдника. Так, у 2019 році кількість заяв, що перебували на розгляді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів – 710, а у 2020 році – 998 (зростання становить 30 %)<sup>3</sup>.

У практичній діяльності 58 % поліцейських відокремлених (територіальних) підрозділів превентивної діяльності, протидіючи домашньому насильству, вдаються до складання протоколу про адміністративне правопорушення за ст. 173<sup>2</sup> КУпАП та вважають його ефективним. Решта – 42 % обґрунтовують позицію, що зупинити кривдника та надати допомогу постраждалій особі можливо лише завдяки застосуванню спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

---

<sup>1</sup> Прем'єр-міністр: Запобігання домашньому насильству та забезпечення постраждалих захистом – серед завдань Уряду. *Урядовий портал*: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premyer-ministr-zapobigannya-domashnomu-nasilstvu-ta-zabezpechennya-postrazhdalih-zahistom-sered-zavdan-uryadu> (дата звернення: 22.09.2020).

<sup>2</sup> Поліція та органи влади мають об'єднати зусилля для захисту дітей і постраждалих від домашнього насильства – Ігор Клименко. *Національна поліція*: веб-сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/preventivna-robita/policziya-ta-organi-vladi-mayut-ob-jednati-zusillya-dlya-zaxistu-ditej-i-postrazhdalix-vid-domashnogo-nasilstva-Igor-klimenko/> (дата звернення 30.11.2020).

<sup>3</sup> Інформація про результати розгляду справ у сфері протидії домашньому насильству. *Судова влада України*: веб-сайт. URL: [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/).

Таке коливання думок посадовців правоохоронної системи спричинило появу прецеденту – звернення до Європейського суду з прав людини громадянки України І.М. Левчук (заява № 17496/19) через те, що держава не виконала свої зобов'язання з ефективного захисту її від домашнього насильства. Справа «Левчук проти України» є першою, де виявлено порушення ст. 8 Конвенції та яка пов'язана із неналежним виконанням обов'язків органами Національної поліції.

Питання адміністративно-правового реагування на вчинення домашнього насильства, застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, запобігання та протидії домашньому насильству розглядали В. Б. Авер'янов, М. О. Акімов, І. О. Бандурка, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, А. Б. Блага, В. В. Богуцький, О. В. Бойко, С. Г. Братель, В. О. Брижик, Ю. А. Ведерніков, А. М. Волошук, А. О. Галай, В. О. Галай, В. В. Галунько, В. М. Гаращук, Б. М. Головкін, І. П. Голосніченко, Г. О. Горбова, К. А. Гусєва, О. М. Джу́жа, О. М. Дубенко, О. О. Дудоров, Ф. К. Думко, М. В. Евсюкова, Т. В. Журавель, М. О. Качинська, Я. М. Квітка, О. В. Ковальова, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, С. Ф. Константінов, М. В. Корнієнко, О. О. Кочемировська, Л. В. Крижна, О. В. Кришевич, О. В. Кузьменко, А. В. Лабунь, К. Б. Левченко, М. М. Легенька, Ю. В. Лисюк, М. Н. Марченко, М. І. Матузов, Т. О. Мацелик, Т. П. Мінка, В. В. Муранова, К. В. Павліченко, Т. А. Плугатар, С. О. Проневич, О. І. Остапенко, М. Ф. Стахурський, С. Г. Стеценко, О. О. Уварова, М. І. Хавронюк, Г. О. Христова, В. В. Черней, Ю. С. Шемшученко, В. К. Шкарупа, Х. П. Ярмачі, М. Е. Ясеновська та ін.

Дослідження цих науковців незаперечно мають вагомий внесок для вирішення актуальних проблем запобігання та протидії домашньому насильству, проте в їх роботах здебільшого представлено аналіз діяльності уповноважених суб'єктів, особливостей застосування таких спеціальних заходів із протидії домашньому насильству, як терміновий заборонний припис стосовно кривдника та обмежувальний припис стосовно кривдника, накреслюються шляхи удосконалення національного законодавства за напрямом, зокрема імплементації міжнародного досвіду та норм міжнародно-правових актів. Поза увагою науковців залишаються такі спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, як взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи, що має першочергову функцію у діяльності уповноважених підрозділів поліції, та направлення кривдника на проходження програми для кривдників, що є також не менш затребуваним у реаліях українського суспільства.

Неефективність спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству в Україні, масові порушення пропорційності у їх застосуванні з боку уповноважених суб'єктів обумовили потребу в удосконаленні відповідних механізмів адміністративно-правового регулювання. Зазначене вплинуло на обрання теми дисертації, визначило об'єкт та предмет дослідження.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертацію виконано відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з

атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII; Концепції адміністративної реформи в Україні (Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015); Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р), Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року (постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 453), Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2018 р. № 728-р); Стратегічного плану розвитку Національної академії внутрішніх справ на 2018–2024 роки (рішення Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 27 лютого 2018 р., протокол № 3). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 жовтня 2015 р. (протокол № 20) та уточнено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 29 січня 2019 р. (протокол № 1).

**Мета і задачі дослідження.** *Мета* дослідження полягає в тому, щоб на підставі теоретичного узагальнення наукових підходів, аналізу положень міжнародного та вітчизняного законодавства, практики його застосування, визначити сутність та особливості спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству для ефективного регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері їх адміністративно-правового застосування, а також вироблення висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства України.

Досягнення мети потребує виконання таких *задач*:

- окреслити спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству як об'єкт адміністративно-правового дослідження;
- визначити підстави, умови та принципи застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству;
- встановити нормативно-правові засади застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та визначити їх місце в адміністративно-правовому регулюванні;
- виділити суб'єктів, що уповноважені застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству;
- визначити адміністративні процедури застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству;
- з'ясувати особливості взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству;
- визначити гарантії забезпечення законності застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству;

– вивчити зарубіжний досвід застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та можливість його адаптації в діяльність Національної поліції України;

– обґрунтувати шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

*Об'єкт дослідження* – суспільні відносини, що виникають у сфері протидії домашньому насильству.

*Предмет дослідження* – адміністративно-правові засади застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

**Методи дослідження.** Методологічну основу дисертації становлять концептуальні підходи до проведення наукового пошуку в галузі адміністративного права, пов'язаного з метою, об'єктом та предметом дослідження та застосуванням *діалектико-матеріалістичного методу* (розділи 1-3). Методи *аналізу, синтезу, дедукції, індукції* використовувалися для всебічного вивчення науково-теоретичних та практичних засад адміністративно-правового застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству (розділи 1, 2). *Функціональний та системно-структурний методи* допомогли визначити сутність, основні ознаки, структуру, функції спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству (підрозділи 1.1., 1.2), їхнє місце як окремого компонента у протидії домашньому насильству (підрозділ 1.1), виділити із загального переліку суб'єктів, в межах повноважень яких знаходиться застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству (підрозділ 2.1), дослідити особливості проведення ними адміністративних процедур (підрозділ 2.2) та взаємодії (підрозділ 2.3). *Історико-правовий метод* дозволив прослідкувати генезу спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству в адміністративно-правовому регулюванні (підрозділи 1.1., 2.1.). *Порівняльно-правовий метод* забезпечив аналіз позицій науковців на досліджувану проблему (підрозділ 1.1), наукові поняття (підрозділи 1.1, 2.2, 2.3, 3.1), категорії (підрозділи 1.3, 2.4), підходи до їх вивчення (підрозділи 1.1, 1.3., 2.4), міжнародний досвід (підрозділ 3.1). *Герменевтичний та формально-догматичний методи* сприяли тлумаченню юридичних категорій, поглибленню та уточненню понятійного апарату (розділи 1-2). Методи *соціологічного дослідження та статистичний метод* забезпечили емпіричне підґрунтя сформованих в дисертації наукових положень щодо адміністративно-правового застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству (розділи 1-3).

*Емпіричну базу дослідження* становлять статистичні дані та узагальнення, отримані за 85 запитами до Національної поліції України, Міністерства соціальної політики України, Державної служби статистики України за 2015–2020 рр.; з 1754 постанов у справах про адміністративні правопорушення, винесених судами України за ст. 173<sup>2</sup> КУпАП, та рішень, винесених судами у цивільних справах про видачу обмежувального припису стосовно кривдника, що містяться у Єдиному реєстрі судових рішень у період

з 2018 по 2020 рр.; результати анкетування 474 працівників підрозділів превентивної діяльності ГУНП в Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Миколаївській, Одеській, Тернопільській, Хмельницькій областях, ГУНП у Вінницькій області та ГУНП в м. Києві стосовно питань застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає в тому, що дисертація є одним з перших в Україні комплексних монографічних досліджень, у якому розкрито сутність, зміст та особливості адміністративно-правового застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових положень і висновків, основні з них такі:

*уперше:*

– визначено термін «спеціальні заходи протидії домашньому насильству» як систему заходів впливу на особу, що застосовується уповноваженими суб'єктами для усунення умов загрози життю і здоров'ю постраждалої особи, припинення адміністративного правопорушення, недопущення його трансформації у кримінальне правопорушення, знешкодження дій кривдника з подальшим контролем, корекцією його протиправної поведінки та захист постраждалих осіб у конкретній ситуації протиправних посягань, пов'язаних із вчиненням домашнього насильства;

– аргументовано, що до спеціальних заходів протидії домашньому насильству належать терміновий заборонний припис стосовно кривдника, обмежувальний припис стосовно кривдника, взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи. Направлення кривдника на проходження програми для кривдників віднесено до заходів запобігання та протидії домашньому насильству;

– розмежовано поняття «запобігання домашньому насильству» як явища суспільно-державного характеру, що визначається процедурою розслідування випадків домашнього насильства, притягненням до відповідальності кривдників, зміною їхньої поведінки, підвищенням рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формуванням нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках та «протидія домашньому насильству» як явище приватно-індивідуального характеру, що визначається конкретною ситуацією правопорушення;

*удосконалено:*

– понятійно-категоріальний апарат терміносистеми «протидія домашньому насильству» шляхом уточнення низки термінів, а саме: «терміновий заборонний припис стосовно кривдника», «обмежувальний припис стосовно кривдника», «взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи»;

– алгоритмізацію винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи, за ознаками психологічного та економічного домашнього насильства;

– розуміння гарантій законності застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству уповноваженими підрозділами Національної поліції України з урахуванням принципів законності, необхідності, пропорційності та ефективності;

*дістало подальший розвиток:*

– положення про протидію домашньому насильству як підсистему структури «протидія правопорушенням», що являє собою активну діяльність поліції, органів судової гілки влади, спрямовану на забезпечення панування закону, охоронюваних ними інтересів, цінностей, усунення причин та умов вчинення адміністративних правопорушень, відповідальність за які передбачена ст. 173<sup>2</sup> КУпАП, та кримінальних правопорушень, відповідальність за які передбачена ст. 126<sup>1</sup> КК, захист постраждалих осіб від протиправних посягань;

– обґрунтування критеріїв, що визначають суб'єктів протидії домашньому насильству, а саме: адміністративно-правовий статус та коло повноважень, що належать до їх компетенції;

– систематизація законодавства, що передбачає застосування спеціальних заходів протидії домашньому насильству в адміністративному регулюванні, за предметною та суб'єктною підсистемами.

**Практичне значення одержаних результатів.** Викладені в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації мають прикладний характер і використовуються в:

*законотворчій сфері* – під час удосконалення положень законодавства, розроблення (опрацювання) законопроектів про внесення змін та доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (лист Національної академії внутрішніх справ від 09 грудня 2020 р. № 01/199 ВР на запит Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України від 27 листопада 2020 р. № 04-27/3-2020/223271);

*практичній діяльності* – під час удосконалення відомчого нормативно-правового регулювання застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, зокрема, наказу МВС України «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» від 25 лютого 2019 р. № 124, підвищення якості та ефективності діяльності поліції в аналізованій сфері, а також в системі службової підготовки поліцейських (акт Головного управління Національної поліції у м. Києві від 02 лютого 2021 р.);

*освітньому процесі* – під час викладання та вивчення навчальних дисциплін «Взаємодія патрульних з підрозділами Національної поліції України та державними органами і службами», «Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції», «Поліцейська діяльність», «Поліцейська діяльність у сфері запобігання та протидії домашньому насильству», «Поліцейські заходи та заходи адміністративного примусу. Протидія домашньому насильству», «Практикум з протидії домашньому



наси́льству», «Протидія домашньому насильству» (акт Національної академії внутрішніх справ від 22 січня 2021 р.);

*науково-дослідній діяльності* – для подальшого розроблення теоретичних положень стосовно застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, а також у процесі підготовки навчального посібника «Протидія домашньому насильству», навчального посібника «Поліцейська діяльність» та курсу лекцій «Публічне адміністрування» (акт Національної академії внутрішніх справ від 15 січня 2021 р.).

**Особистий внесок здобувача.** Викладені в дисертації висновки й положення, що становлять її новизну, розроблені автором особисто. В опублікованих у співавторстві наукових публікаціях особистий внесок дисертанта становить не менше 50 % матеріалу.

**Апробація результатів дисертації.** Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані під час дослідження, оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглому столі: «Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування» (м. Київ, 8–9 липня 2016 р.), «Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті» (м. Одеса, 7–8 квітня 2017 р.), «Тридцять треті економіко-правові дискусії (юридичне спрямування)» (м. Львів, 27 грудня 2018 р.); «Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству» (м. Київ, 27 вересня 2019 р.); «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, 09 квітня 2020 р.); «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, 21 липня 2020 р.); «Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи» (м. Київ, 25 листопада 2020 р.); «Філософські, методологічні та психологічні проблеми права» (м. Київ, 26 листопада 2020 р.); «Забезпечення запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та протидії торгівлі людьми: національна практика та зарубіжний досвід» (м. Київ, 14 грудня 2020 р.).

**Публікації.** Основні положення та висновки дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в 17 наукових публікаціях, серед яких сім статей у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття в іноземному науковому періодичному виданні (Словацька Республіка), а також дев'ять тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглому столі.

**Структура та обсяг дисертації.** Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та 24 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 371 сторінку, із них основного тексту 162 сторінки. Список використаних джерел складається із 311 найменувань, що знаходяться на 39 сторінках.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; охарактеризовано мету,

завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено відомості про їх апробацію і впровадження.

**Розділ 1 «Загальна характеристика застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству»** складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству як об'єкт адміністративно-правового дослідження» здійснено огляд наукових поглядів на «протидію домашньому насильству» як терміносистеми адміністративно-правових досліджень (докторська дисертація Н. В. Лесько «Адміністративно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері захисту дітей від насильства та інших протиправних дій» (2019), кандидатські дисертації Г. О. Горбової «Адміністративно-правове регулювання протидії насильству в сім'ї», (2016), О. М. Ткаленко «Адміністративно-правове забезпечення діяльності органів публічної адміністрації щодо попередження насильства в сім'ї щодо дітей» (2016), Н. В. Манжос «Публічне адміністрування запобігання та протидії домашньому насильству в Україні» (2020), визначено у ній місце спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, їх термінологічному тлумаченню та методології дослідження.

Протидія домашньому насильству – це цілеспрямована діяльність уповноважених суб'єктів на усунення умов загрози життю і здоров'ю особи, припинення адміністративного правопорушення, недопущення його трансформації у кримінальне правопорушення, знешкодження дій кривдника з подальшим контролем, корекцією його протиправної поведінки та захист постраждалих осіб у конкретній ситуації протиправних посягань, передбачених ст. 173<sup>2</sup> КУпАП та 126<sup>1</sup> КК, шляхом застосування або використання нормативно закріплених заходів. Система протидії домашньому насильству охоплює нормативно-правове законодавство, яке врегульовує таку діяльність, та суб'єктів, на яких покладені відповідні функції та в межах компетенції яких визначено застосування заходів запобігання і протидії домашньому насильству в цілому та спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству зокрема.

Запобіганням домашньому насильству є діяльність членів суспільства, незалежно від владних повноважень, громадянства, політичних переконань, статі тощо, спрямована на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються.

У підрозділі 1.2 «Підстави, умови та принципи застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству» присвячено з'ясуванню підстав, умов та принципів, за яких чинним законодавством передбачено застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, наведено приклади їх практичної реалізації.

В сучасних умовах застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству може не відповідати наявній ситуації ризику. Застосування поліцейськими спеціальних заходів щодо протидії домашньому

наси́льству, так само як і забезпечення адміністративних процедур функціонування інших, що не належать до їх компетенції, але реалізація яких входить до повноважень поліції, не має усталеної практики. Побудована за результатами адміністративно-правового дослідження емпірична модель свідчить про індивідуалізоване праворозуміння та правокористування нормативно-правової бази за напрямом.

У підрозділі 1.3 «Нормативно-правові засади застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та місце серед них адміністративно-правового регулювання» розглянуто основні критерії класифікації нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, систематизовано чинне законодавство в частині адміністративно-правового регулювання застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству за предметною та суб'єктною підсистемами.

До складу предметної підсистеми віднесено наказ МВС від 01 серпня 2018 р. № 654 «Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника», наказ МВС від 25 лютого 2019 р. № 124 «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України», наказ Міністерства соціальної політики України та МВС від 13 березня 2019 р. № 369/180 «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства», глава 13 Цивільного кодексу України («Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису»).

До складу суб'єктної підсистеми віднесено Указ Президента України від 21 вересня 2020 р. № 398/2020 «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства», постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», наказ МВС від 28 липня 2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції», наказ МВС від 19 грудня 2017 р. № 1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України».

**Розділ 2 «Організація застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та їх адміністративно-правове забезпечення» складається з чотирьох підрозділів.**

У підрозділі 2.1 «Суб'єкти, що уповноважені застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству» увагу приділено суб'єктам, які здійснюють заходи із протидії домашньому насильству, виділено уповноважених суб'єктів, в межах компетенції яких застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, визначено їх роль та місце у загальній системі протидії домашньому насильству.

Суб'єкти, що уповноважені виносити терміновий заборонний та обмежувальний приписи стосовно кривдника, брати його на профілактичний облік та проводити профілактичну роботу, направляти кривдника на проходження програми для кривдників, згідно з чинним законодавством, визначено уповноважені підрозділи поліції та суди.

Результати соціологічного дослідження вказують на те, що завдання з протидії домашньому насильству управління патрульної поліції виконують лише під час чергувань у складі мобільних бригад територіальних (відокремлених) підрозділів поліції (1,4 %). Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування відсутність реалізації програми для кривдників пояснюють забезпеченням організації підготовки відповідних фахівців у разі наявності.

У підрозділі 2.2 «Адміністративні процедури застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству» розглянуто особливості оцінювання ризиків вірогідності продовження чи повторного вчинення особою домашнього насильства як етапу діяльності уповноважених суб'єктів.

Адміністративні процедури винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, обмежувального припису стосовно кривдника, направлення кривдника на проходження програми для кривдників законодавчо орієнтовані на вчинення останнім власне кримінального правопорушення. Адміністративна процедура взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи у законодавчій нормі не має прямої вказівки на проведення оцінки ризиків. Двофакторним дисперсійним аналізом доведено, що застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству є дієвими не лише у ситуації фізичного домашнього насильства ( $F_{кр}=3,96$ ), тому адміністративні процедури мають враховувати ризики від усіх форм домашнього насильства, рівень моральної і матеріальної шкоди, завданої кривдником постраждалій особі, особливо у випадку, коли постраждалою особою є дитина ( $F_{кр}=6,96$ ).

У підрозділі 2.3 «Взаємодія Національної поліції України з іншими суб'єктами застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству» проаналізовано взаємодію уповноважених підрозділів поліції з судами, обґрунтовано потребу у залученні кваліфікованих фахівців у випадках повідомлення про вчинення психологічного домашнього насильства.

У взаємодії уповноважених підрозділів Національної поліції України та суду першочергове значення належить підрозділам превентивної діяльності, які реалізують системне функціонування профілактичного обліку кривдників, забезпечують підготовку та направлення матеріалів для судового розгляду у справах про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 173<sup>2</sup> КУпАП, беруть участь у формуванні доказової бази цивільного провадження щодо видачі обмежувального припису стосовно кривдника.

Взаємодія між суб'єктами (уповноважені підрозділи поліції, суди, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, фахівці із соціальної роботи,

уповноважений орган (установу) у сфері запобігання та протидії домашньому насильству), що виконують завдання з протидії домашньому насильству, не має налагодженого механізму. Направлення кривдника на проходження програми для кривдників може здійснюватися за відсутності її місцевого функціонування. Відсутня взаємодія уповноважених суб'єктів з підрозділами поліції в частині, що стосується забезпечення приводу особи (у разі потреби) для проходження програми для кривдників. Наявна практика, коли управління патрульної поліції в областях виносять терміновий заборонний припис, але не вважають за потрібне направити матеріали до територіального (відокремленого) підрозділу поліції для взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи.

У підрозділі 2.4 «Гарантії забезпечення законності застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству» зазначено, що застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству повинно відповідати вимогам до поліцейського заходу, а саме: законності, необхідності, пропорційності та ефективності.

Законність полягає в тому, що спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству закріплені нормам чинного законодавства та судової практики. Необхідність дозволяє уповноваженому суб'єкту оцінити реальну потребу у застосуванні їх, врахувати моральну та матеріальну шкоду, що провокують його дії стосовно кривдника та постраждалої особи. Реалізація пропорційності виявляється у встановленні уповноваженими суб'єктами факту вчинення домашнього насильству як адміністративного або кримінального правопорушення, визначенні його виду (фізичного домашнього насильства, психологічного домашнього насильства, економічного домашнього насильства, сексуального домашнього насильства), а також оцінки ризиків існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи, вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи.

**Розділ 3 «Шляхи удосконалення застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству»** складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та можливість його адаптації в діяльність Національної поліції України» здійснено компаративістський аналіз українського законодавства та досвіду зарубіжних країн в частині імплементації спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству з міжнародного законодавства.

Міжнародна правова норма (Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами) не розмежовує заходів запобігання та протидії домашньому насильству, що маємо в українській внутрішньодержавній нормі. У практичному досвіді зарубіжних країн: Республіки Австрії, Королівства Бельгії, Грецької Республіки, Італійської

Республіки, Королівства Норвегії найбільш прийнятною для України є дворівнева система винесення заборонних приписів Австрійської Республіки.

Обмежувальні або захисні приписи у міжнародному праві не мають градації у застосуванні, водночас обмежувальний припис в українському законодавстві наділений рисами вторинного заходу протидії. Винесення обмежувального припису стосовно кривдника здійснюється у цивільному провадженні стосовно особи, яка систематично вчиняє адміністративні правопорушення, передбачені ст. 173<sup>2</sup> КУпАП, або застосування запобіжного заходу, передбаченого ст. 194 КПК України («Застосування запобіжного заходу»), має місце у кримінальному провадженні стосовно особи, яка вчинила кримінальне правопорушення і набула статусу обвинуваченого. Нагальні заборонувальні приписи, закріплені Стамбульською конвенцією, імплементовані в українському законодавстві з додатковим розширенням ситуації небезпеки.

У підрозділі 3.2 *«Шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству»* запропоновано зміни до нормативно-правового законодавства.

До Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» пропонується внести зміни, зокрема визначити терміни «протидія домашньому насильству», «спеціальні заходи протидії домашньому насильству», віднести направлення кривдника на проходження програми для кривдників до заходів запобігання домашньому насильству.

До Кодексу України про адміністративні правопорушення пропонується внести терміновий заборонний припис як захід забезпечення провадження у справах про адміністративне правопорушення.

До наказу МВС від 25 лютого 2019 р. № 124 «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» пропонується внести перелік уповноважених підрозділів поліції і змінити підстави взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи.

## ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукового завдання, що полягає у з'ясуванні сутності спеціальних заходів щодо протидії домашньому для ефективного регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері їх адміністративно-правового застосування, а також вироблення висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства України. За результатами дослідження сформульовано низку наукових положень та узагальнень, основними з яких є такі:

1. Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству в українському законодавстві не мають термінологічного визначення. Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» закріплено

перелік, підстави, умови, принципи їх застосування та визначено загальних суб'єктів, в межах повноважень яких забезпечується їх функціонування. Це новий термін у терміносистемі «протидія домашньому насильству». Відсутність його поняттєвого визначення пов'язана із дискусіями навколо розуміння «протидії правопорушенням», «протидії злочинності», «протидії домашньому насильству», що почали використовуватися у нормативно-правовій сфері з початку ХХІ ст., і вживаються здебільшого у складеній ідіоматичні конструкції, разом із нетотожним їм терміном «запобігання».

Протидія домашньому насильству передбачає активну діяльність поліції, органів судової гілки влади, спрямовану на забезпечення панування закону, охоронюваних їм інтересів, цінностей, усунення причин та умов вчинення адміністративних правопорушень, відповідальність за які передбачена ст. 173<sup>2</sup> КУпАП, та кримінальних правопорушень, відповідальність за які передбачена ст. 126<sup>1</sup> КК, захист постраждалих осіб від протиправних посягань. Спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству є її підсистемою та охоплюють нормативно-правовий та кримінологічний аспекти, забезпечуючи у взаємодії єдиний процес протидії.

2. Підставами застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству є реальна ситуація вчинення особою адміністративного або кримінального правопорушення. Терміновий заборонний припис є заходом швидкого реагування, коли у судовому засіданні особа ще не набула статусу кривдника, але шкода від її дій для здоров'я та життя постраждалої особи є дійсно загрозливою. Взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи має ефективність для узагальнення превентивної практики за напрямом. Водночас динамічне зростання чисельності облікованих осіб протягом 2018-2020 рр. з 5 % до 16 % вказує на необхідність нових підходів до профілактичної роботи уповноважених підрозділів Національної поліції України.

Обмежувальний припис стосовно кривдника є заходом другого рівня. Він застосовується в судовому порядку за заявою постраждалої особи або її представника у випадках систематичного вчинення домашнього насильства або у випадках, коли винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника уповноваженим підрозділом поліції не дало очікуваного результату.

Направлення кривдника на проходження програми для кривдників здійснюється судом та залежно від форми провадження може вирішуватися одночасно з накладанням стягнення при розгляді справи про адміністративне правопорушення, враховувати можливості та ініціативу кривдника у застосуванні заходу у справах цивільного провадження, призначатися одночасно з покаранням не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених КК, від кримінальної відповідальності чи покарання.

3. Адміністративно-правове регулювання застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству охоплює норми Конституції України, Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Кодексу України про адміністративні правопорушення,

Цивільного процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України та підзаконних нормативно-правових актів.

Процесами посиленого нормотворення позначені підзаконні нормативно-правові документи. Зміни, що вносяться до них, пов'язані із предметною сферою застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству та суб'єктами, чия практична діяльність може забезпечити їх реалізацію. Така позиція законодавця сприяє наслідуванню положень законів та появи колізій, що сукупно не вирішує актуальних проблем превентивної діяльності.

4. Суб'єкти, що уповноважені застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначені як такі, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Зазначена позиція законодавця орієнтована на виконання завдань запобігання домашньому насильству. Отримані емпіричні дані свідчать про те, що першочерговими залишаються завдання протидії домашньому насильству (88 %).

Винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи, забезпечення приводу особи для проходження програми для кривдників здійснюється підрозділами превентивної діяльності територіальних (відокремлених) управлінь поліції.

Особливості діяльності підрозділів патрульної поліції не дозволяють забезпечити результативну практику за напрямом, зокрема відсутність єдиного обліку винесених термінових заборонних приписів ускладнює контроль за виконанням обмежувальних заходів кривдником з боку дільничних офіцерів поліції та інспекторів ювенальної превенції, не передбаченим є механізм передачі матеріалів патрульною поліцією для взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи.

Районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді) забезпечують видачу обмежувального припису стосовно кривдника та направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

5. Адміністративні процедури застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству є нормативно врегульованими для взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи в частині, що стосується функціонування профілактичного обліку. Зміст, характер, механізм проведення профілактичної роботи залишається на розсуд дільничного офіцера поліції та інспектора ювенальної превенції.

Адміністративні процедури винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, видачі обмежувального припису стосовно кривдника є схематизованими і не передбачають наявності алгоритму дій та прийняття рішень. Внаслідок цього у практичній діяльності зазначені спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству застосовуються у максимальній сукупності можливих обмежень (73 %).



Направлення кривдника для проходження програми для кривдників не потребує вироблення окремої адміністративної процедури через специфіку реалізації районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), про яку зазначалося вище.

6. Взаємодія уповноважених підрозділів поліції у застосуванні спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству перебуває на шляху усталеного формування. Її особливістю є те, що проведення превентивної діяльності за напрямом не обмежується районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), вона потребує налагодження роботи із представниками центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, мобільних бригад соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, фахівці із соціальної роботи, які у доволі складних випадках, пов'язаних із вчиненням домашнього психологічного насильства (42 %), допоможуть поліцейському правильно ідентифікувати кривдника / постраждалу особу та здійснити оцінку ризиків продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи.

7. Законність застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству гарантується закріпленням ч. 2 ст. 31 Закону «Про запобігання та протидії домашньому насильству» правом постраждалої особи та кривдника оскаржити рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству у порядку, встановленому законодавством. Водночас статистичні дані щодо кількості звернень, пов'язаних із оскарженням неправомірного винесення уповноваженими підрозділами Національної поліції України стосовно кривдника за фактами вчинення домашнього насильства, передбаченого ст. 173<sup>2</sup> КУпАП, та кількості звернень щодо відсутності реагування уповноваженими підрозділами Національної поліції України на факти вчинення домашнього насильства, передбаченого ст. 173<sup>2</sup> КУпАП у Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини не ведеться.

8. Застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству у практичному досвіді зарубіжних країн пов'язане із вчиненням особою кримінального правопорушення. Винесення заборонного та обмежувального приписів як спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству здійснюється в органах судочинства (Грецька Республіка, Італійська Республіка, Королівство Норвегія, Турецька Республіка, Канада). На уповноважені підрозділи поліції покладені функції контролю виконання кривдником обмежувальних заходів та взяття на профілактичний облік кривдника (Турецька Республіка, Канада, Японія). Підвищення рівня інформатизації українського суспільства є одним із шляхів, що забезпечить оперативність та мобільність реагування поліції на кожен випадок домашнього насильства, оптимізує ведення профілактичного обліку дільничними офіцерами поліції, інспекторами ювенальної превенції та дозволить переорієнтувати роботу уповноважених підрозділів у сферу запобігання.

9. Визначено шляхи удосконалення нормативно-правової бази в частині законодавчих актів та окремих підзаконних актів, що регулюють адміністративно-правову діяльність уповноважених підрозділів Національної поліції України у сфері протидії домашньому насильству, зокрема ст. 1, 23, 24 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», ст. 39<sup>1</sup>, 173<sup>2</sup>, 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення, розділів I та II наказу МВС України від 25 лютого 2019 р. № 124 «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України».

Потреба внесення зазначених змін обґрунтована двофакторним дисперсійним аналізом, який виявив, що застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству має дієвість у превентивній діяльності уповноважених підрозділів Національної поліції України ( $p = 0,01$ ), водночас недосконалість чинного нормативно-правового регулювання позначається на його ефективності ( $p = 0,03$ ).

## СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

*в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:*

1. Горбач-Кудря І. А. Види спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2. Том 5. С. 141-146.
2. Горбач-Кудря І. А. Загальна термінологія Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». *Юридична наука*. 2019. № 7. С. 111-117.
3. Горбач-Кудря І. А., Гусєва К. А. Особливості кваліфікації домашнього економічного насильства в практичній діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2018. Вип. 4 (84). С. 70-78.
4. Горбач-Кудря І. А., Гусєва К. А. Особливості кваліфікації психологічного домашнього насильства у практичній діяльності превентивних підрозділів Національної поліції України. *Часопис Київського університету права*. 2019/1. С. 233-236.
5. Горбач-Кудря І. А., Гусєва К. А. Винесення поліцейськими термінового заборонного припис як спеціального заходу із протидії домашньому насильству у справах про вчинення адміністративного правопорушення. *Часопис Київського університету права*. 2020/1. С. 291–294.
6. Горбач-Кудря І. А. Емпірична модель поліцейської протидії домашньому насильству. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 2 (20). С. 55-67.
7. Горбач-Кудря І. А., Гусєва К. А. Профілактичний облік кривдника у практичній діяльності уповноважених підрозділів Національної поліції України

з профілактики домашнього насильства. *Часопис Київського університету права*. 2020/2. С. 374-378.

8. Горбач-Кудря І. А. Адміністративні процедури застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 6 (Vol. 1). Р. 111-115.

*які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:*

9. Horbach-Kudria Ivanna A. The entities authorized to apply special measures to prevent domestic violence. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8-9 лип. 2016 р.)*. Київ : Центр правових наукових досліджень, 2016. С. 98-101.

10. Горбач-Кудря І. А. Законність застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Пріоритети розвитку юридичних наук у ХХІ столітті: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 7-8 квіт. 2017 р.)*. Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 32-35.

11. Горбач-Кудря І. А. Фізичне насильство як форма скоєння адміністративного правопорушення, пов'язаного із вчиненням особою домашнього насильства. *Тридцять треті економіко-правові дискусії (юридичне спрямування) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 27 груд. 2018 р.)*. Львів : ФОП Шпак В.Б., 2018. С. 85-87.

12. Горбач-Кудря І. А. Визначення правового статусу дитини, яка стала свідком (очевидцем) правопорушень, пов'язаних із вчиненням різних форм домашнього насильства. *Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству : матеріали Міжнар. круглого столу (Київ, 27 верес. 2019 р.)*. Київ : Нац. акад. прокур. України, 2019. С. 52-54.

13. Горбач-Кудря І. А., Гусєва К. А. Винесення термінового заборонного припису кривднику в аспекті дотримання конституційних прав та свобод людини. *Актуальні дослідження правової та історичної науки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 09 квіт. 2020 р.)*. Тернопіль : ФОП Шпак В.Б., 2020. Вип. 21 С. 13-17.

14. Горбач-Кудря І. А., Гусєва К. А. Дотримання принципу пропорційності у застосуванні спеціальних заходів щодо особи за фактами вчинення домашнього насильства. *Актуальні дослідження правової та історичної науки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 21 лип. 2020 р.)*. Тернопіль : ФОП Шпак В.Б., 2020. Вип. 24 С. 19-23.

15. Горбач-Кудря І. А. Протидія домашньому насильству як юридична терміносистема. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : матеріали XVI Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листоп. 2020 р.)*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 80-82.

16. Горбач-Кудря І. А. Методи соціологічного опитування у дослідженні адміністративно-правових засад застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Філософські, методологічні та психологічні проблеми права : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 26 листоп. 2020 р.)*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 80-82.

17. Горбач-Кудря І. А. Імплементация Україною міжнародного досвіду у застосуванні спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Забезпечення запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та протидії торгівлі людьми: національна практика та зарубіжний досвід* : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 14 груд. 2020 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 97-101.

## АНОТАЦІЯ

**Горбач-Кудря І.А. Адміністративно-правові засади застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

У дисертації розглянуто сутність, зміст та особливості адміністративно-правового застосування термінового заборонного припису стосовно кривдника, обмежувального припису стосовно кривдника, взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи, направлення кривдника на програму для кривдників. Проведено розмежування понять «протидія домашньому насильству» та «запобігання домашньому насильству», що перебувають у щільному взаємозв'язку.

Систематизовано законодавство, що передбачає застосування спеціальних заходів протидії домашньому насильству в адміністративному регулюванні. Визначено уповноважених суб'єктів, їх роль та місце у загальній системі протидії домашньому насильству.

Проаналізовано зарубіжний досвід застосування спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству на прикладі Республіки Австрії, Королівства Бельгії, Турецької Республіки, Грецької Республіки, Італійської Республіки, Королівства Норвегії та Канади. Математично обґрунтована потреба внесення змін до Законів України та підзаконних нормативно-правових актів.

**Ключові слова:** домашнє насильство, запобігання, протидія, спеціальні заходи, адміністративне правопорушення, постраждала особа, кривдник, заборонний припис, профілактичний облік, превенція, оцінка ризиків.

## АННОТАЦИЯ

**Горбач-Кудря И.А. Административно-правовые основы применения специальных мер по противодействию домашнему насилию. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.**

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право, информационное право». – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2021.

В диссертации рассмотрены понятие, определение и особенности административно-правового применения срочного запретного предписания относительно обидчика, ограничительного предписания относительно обидчика, постановления обидчика на профилактический учет и проведения с ним профилактической работы, направления обидчика на программу для обидчиков. Проведено разграничение понятий «противодействие домашнему насилию» и «предупреждение домашнего насилия», находящихся в тесной взаимосвязи.

Систематизировано законодательство, предусматривающее применение специальных мер противодействия домашнему насилию в административном регулировании. Определены уполномоченные субъекты, их роль и место в общей системе противодействия домашнему насилию.

Проанализирован зарубежный опыт использования специальных мер противодействия домашнему насилию на примере Республики Австрии, Королевства Бельгии, Турецкой Республики, Греческой Республики, Итальянской Республики, Королевства Норвегии и Канады. Математически обоснована необходимость внесения изменений в Законы Украины и подзаконные нормативно-правовые акты.

**Ключевые слова:** домашнее насилие, предотвращение, противодействие, специальные мероприятия, административное правонарушение, пострадавшее лицо, обидчик, запрещающее предписание, профилактический учет, превенция, оценка рисков.

## SUMMARY

**Horbach-Kudria I.A. Administrative and legal bases for the application of special measures of countering domestic violence.** – *Qualification scientific work on the rights of the manuscript.*

Thesis for obtaining a scientific degree of candidate of legal sciences on the specialty 12.00.07 «Administrative law and procedure, finance law, information law». – The National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted the essence, content and features of the administrative and legal application of the urgent prohibitive order against the offender, the restrictive order against the offender, taking the offender for preventive registration and carrying out preventive work with him, sending the offender to the offender's program. A review of scientific views on «countering domestic violence» as a terminology of administrative and legal research, defining the role and place of special measures to countering domestic violence. A distinction is made between the concepts of «countering domestic violence» and «prevention of domestic violence». It is defined the term «special measures to countering domestic violence». The experience of collecting empirical information in administrative and legal research on countering domestic violence is analyzed. It is offered to use methods of data collection, processing, analysis and interpretation in inseparable unity with methods of scientific knowledge of practical activity and methods of realization of the right that will provide comprehensive studying of a subject of research.

The provision is formulated that special measures to countering domestic violence include an urgent injunction against the offender, a restrictive injunction against the offender, the registration of the offender and preventive work with him. Referral of the offender to the program for the offender is classified as a measure to prevent and countering domestic violence.

According to the results of 85 postal polls, questionnaires of 474 police authorized units of the National Police of Ukraine, analysis of 1754 decisions in cases of administrative offenses issued by the courts of Ukraine under Art. 173<sup>2</sup> of the Code of Ukraine about Administrative Offenses, and decisions made by courts in civil cases on the issuance of a restrictive order against the offender contained in the Unified Register of Judgments during the period from 2018 to 2020, found that the application of special measures to countering domestic violence has not established practice, has not correspond to the existing risk situation and is carried out by entities authorized mainly according to their own individualized understanding of the regulatory framework.

The legislation is systematized, which provides for the application of special measures to countering domestic violence in administrative regulation, by the subject's subsystem and the subsystem of entities authorized.

The units authorized of the National Police of Ukraine are presented as the entities, that carry out the issuance of an urgent prohibitive order and operate the registration of the offender and preventive work with him. The district, district in the city, city or city district courts (judges) are presented as the entities, that powers include to competence is the restrictive order against the offender and sending the offender to the offender's program. An algorithm is proposed issuance of the urgent prohibitive order against the offender, taking the offender for preventive registration and carrying out preventive work with him, against psychological and economic domestic violence. The mechanism of cooperation of entities authorized. It is determined that taking into account the principles of legality, necessity, proportionality and efficiency guarantees the legality of the application of special measures to countering domestic violence by units authorized of the National Police of Ukraine.

The foreign experience of applying special measures to countering domestic violence on the example of the Republic of Austria, the Kingdom of Belgium, the Republic of Turkey, the Hellenic Republic, the Italian Republic, the Kingdom of Norway and Canada is analyzed. The experience of the Republic of Austria, the Kingdom of Belgium, the Republic of Turkey, and Canada is positive for Ukraine to follow.

The need to amend the Law of Ukraine «On Prevention and Countering Domestic Violence», the Code of Ukraine on Administrative Offenses, the order of the Ministry of Internal Affairs of 25.02.19 № 124 «On approval of the Procedure for registration the offender by an authorized unit of the National Police of Ukraine».

**Keywords:** domestic violence, crossing, countering, special measures, administrative offense, injured person, assailant, prohibition order, precautionary accounting, prevention, risk assessment.